

Advies Archeologische Monumentenzorg 2019-nr. 158

Selectieadvies

- Bevoegd gezag:** Gemeente Bergeijk
Dhr. J. v. Deijck
Postbus 10.000
5570 GA Bergeijk
- Datum:** 7-10-2019
- Locatie:** Ekkerweg 2 en Beeken 3 te Westerhoven, gemeente Bergeijk
- Project:** - *Sweco Notitie archeologie Ekkerweg 2 / Beeken 3 Westerhoven, auteur G. Overmars d.d. 29-4-2019.*
- *J. Kwinten, Archeologisch onderzoek Ekkerweg 2 te Westerhoven. Bureauonderzoek plangebied Ekkerweg 2 te Westerhoven, gemeente Bergeijk (Sweco Archeologische rapporten 2057), 14 december 2016.*
- Van:** Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven
Wal 28, Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

In verband met de geplande herontwikkeling van twee deelgebieden in Westerhoven heeft Sweco in opdracht van de familie Kwinten archeologisch vooronderzoek verricht. De twee deelgebieden betreffen percelen aan de Ekkerweg 2 en percelen aan de Beeken 3 in Westerhoven. Op de percelen aan de Ekkerweg 2 zal de bestaande intensieve veehouderij worden gesloopt en zullen nieuwe 13 woonkavels worden gerealiseerd. Op de locatie Ekkerweg is nu een agrarisch bedrijf gevestigd. Ook is hier een langgevelboerderij aanwezig. Deze karakteristieke boerderij blijft behouden. Wel wordt de schop aan de zijkant van de boerderij gesloopt zodat voldoende ruimte ontstaat voor de nieuwe ontsluitingsweg en het bijbehorende openbare gebied. Op het perceel aan Beeken 3 zullen de opstallen die verband houden met de bestaande intensieve veehouderij deels worden gesloopt. Het andere deel van de bestaande bebouwing zal een nieuwe functie krijgen. Er wordt op het perceel aan Beeken 3 geen nieuwbouw voorzien. Ook andere bodemingrepen worden in dit plangebied niet voorzien. Om de ontwikkeling in beide deelgebieden mogelijk te maken, is voor beide locaties een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

In 2015 is er voor Ekkerweg 2 reeds een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd, toen nog door Sweco. Het bureauonderzoek had tot doel informatie te verwerven over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Het bureauonderzoek is in mei 2016 aangevuld met een verkennend archeologisch booronderzoek dat gecombineerd is uitgevoerd met een milieukundig bodemonderzoek. Het resultaat van het archeologisch onderzoek is een rapport met een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan besloten kan worden hoe verder om te gaan met archeologie in de planvorming.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: wijziging bestemming Grootte plangebied: 20.740 m ² Onderzoekperiode: mei 2015 en mei 2016 Opdrachtgever: Familie Kwinten Opdrachtnemer: Grontmij/Sweco
--

Op basis van het bureauonderzoek wordt geadviseerd om het noordelijk deel van het plangebied dat valt in categorie 7 vrij te geven voor verdere ontwikkeling en geen nader archeologisch onderzoek uit te voeren. Het zuidelijk deel van het plangebied (categorie 3 en 4) werd nader onderzocht door middel van een verkennend archeologisch booronderzoek om vast te stellen of de bodem geheel of gedeeltelijk intact is.

Het plangebied valt op de gemeentelijke beleidskaart in drie categorieën. Het zuiden maakt deel uit van de historische kern van Westerhoven (categorie 3). Ten noorden daarvan bevinden zich gebieden met een hoge archeologische verwachting (met esdek) (categorie 4). Een groot gedeelte van het noordelijk deel van het plangebied behoort tot categorie 7, dit terrein is op basis van het AHN als "afgegraven" aangemerkt. De bodem is hier naar alle waarschijnlijkheid reeds grotendeels verstoord (mogelijk 70 cm en meer) en ondanks de aanwezigheid van een esdek, worden hier geen intacte vindplaatsen meer verwacht.

In het zuidelijk deel van het plangebied (de huidige erven) heeft geen afgraving plaatsgevonden, maar door de vele bebouwing die momenteel in dat deel van het plangebied staat, en heeft gestaan in het verleden, is de kans echter groot dat ook daar de bodem voor een groot deel is omgezet/verstoord. Met name de varkensstal en de rundveestalling uit 1976 zijn onderkelderd en zorgen voor een verstoring van de bodem. Onderzoek naar de bouwdoSSIERS Ekkerweg 2 wijst uit dat de grond ter plaatse van de centraal gelegen varkens- en rundveestallingen zeer waarschijnlijk volledig verstoord is door de onderkeldering van de stallen. Alleen in het oosten is een strook land waarvan de gebouwen (veldschuur) geen kelder hebben en enkel met poeren gefundeerd zijn. Dit zuidelijk deel is dan ook nader onderzocht door middel van een verkennend archeologisch booronderzoek om vast te stellen of de bodem geheel of gedeeltelijk intact is.

Het met archeologische boringen onderzochte deel van het totale plangebied ligt op dekzand uit het Jonge Dryas ('Jong Dekzand II'), waarin oorspronkelijk een veldpodzolbodem in is ontwikkeld door in- en uitspoeling van humus en ijzer- en aluminiumverbindingen. Bij het gebruikt als bouwland is een bouwlanddek ontstaan. Hierbij is echter door ploegen de oorspronkelijk podzolbodem afgetopt tot in het uitgangsmateriaal, de C-horizont. Alleen bij boring 10 in het zuid(oost)elijke deel van het onderzoeksgebied resteren waarschijnlijk ook intacte resten van de oorspronkelijke veldpodzol. De basis van het bouwlanddek en/of de oorspronkelijke overgangslaag naar de natuurlijke afzettingen is alleen ter plaatse of nabij de oudste delen van de huidige bebouwing bewaard gebleven (boringen 3, 8, 10 en 13). In de rest van het onderzoeksgebied is de bodem modern geroerd (afgetopt) tot in de C-horizont.

Naar verwachting zijn er geen archeologische resten (meer) aanwezig in het onderzoeksgebied, zowel door het eerdere gebruik als bouwland en door de moderne diepe verstoringen. De nieuwe woningen vallen grotendeels samen met bestaande varkensstallen. De enige uitzondering is het woningblok in de uiterste zuidoosthoek van het plangebied. De grootte van de zone in het zuid(oost)elijke deel van het onderzoeksgebied, waar mogelijk intacte resten van de veldpodzol nog aanwezig zijn, is te klein voor nader onderzoek. De top van de bodem in het plangebied is vrijwel overal oudtijds of modern afgetopt tot onbekende diepte in de C-horizont. Hierdoor zijn de potentieel archeologisch interessante lagen verloren gegaan.

Sweco adviseert om het noordelijk deel van het plangebied (categorie 7) vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Ook in het zuidelijk deel van het plangebied (categorie 3 en 4) lijkt de grond in die mate verstoord dat verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk wordt geacht.

Beoordeling

Het rapport is sinds de eerste versie van 2015 sterk verbeterd en aangevuld met de nodige relevante literatuur. Inhoudelijk kunnen we echter niet instemmen met de conclusie van de onderzoekers.

Hoewel er diverse onderkelderde stallen aanwezig zijn, die de bodem lokaal verstoord hebben, is een groot deel van het plangebied niet dermate verstoord dat hier geen archeologische waarden meer aanwezig zijn. Vreemd is dat vooral gezocht wordt naar een intacte (podzol)bodem, terwijl die verwachting hier in het historische lint van het laatmiddeleeuwse gehucht Heijerstraat ontzettend klein is. De kans op verstoringen als gevolg van deze eeuwenlange bewoning kun je juist hier verwachten. Uit de boringen blijkt dat de bodem intensief bewerkt is, en de vraag is ook of er geen archeologische sporen zijn aangesneden in de diverse boringen. In boring 38 lijkt de oude bebouwing zoals zichtbaar op de kadasterkaart van 1830 te zijn aangeboord (zie afbeelding hieronder). De aanwezigheid van een mogelijk intacte veldpodzol zegt verder niets over de archeologische verwachting in dit gebied. Ook betekent het aftoppen van het onderliggende dekzand zeker niet automatisch dat de archeologische grondsporen verdwenen zijn. In de meeste opgravingen in de regio Zuidoost-Brabant is sprake van een afgetopte C-horizont, maar hierdoor kunnen alsnog complete nederzettingen aanwezig zijn.

Wij zijn dan ook van mening dat het hele zuidelijk deel van het plangebied, met uitzondering van de onderkelderde stallen, een hoge archeologische verwachting heeft en dat nader archeologisch onderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk is.

Projectie van de huidige topografie op de kadasterkaart van 1832.

Selectieadvies

Gezien de uitkomsten van het vooronderzoek die aantonen dat de kans op archeologische waarden in het zuidelijk deel van het plangebied niet uitgesloten kan worden, achten wij archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Dit onderzoek dient om de archeologische waarden te karteren en te waarderen, waarbij ook inzicht wordt verkregen in de aard, omvang, datering en diepteligging van de mogelijk aanwezige archeologische resten. Het vervolgonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt (o.a. sloop van bestaande gebouwen, bouw van nieuwe woningen, mogelijkheden vergunningvrij bouwen en aanleg van wegen en kabels/leidingen). Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden na sloop van de bovengrondse bebouwing, inclusief de vloeren. De fundering van de bebouwing blijft in de grond zitten totdat de proefsleuven zijn aangelegd om verdere verstoring van de ondergrond door het verwijderen van kelders, funderingsstroken en poeren te vermijden. Het vervolgonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf dat gecertificeerd is voor het uitvoeren van archeologische opgravingen (Erfgoedwet 2016). Op basis van dit onderzoek beslist de gemeente verder hoe om te gaan met de mogelijk aanwezige archeologische waarden.